

ԲԱՌՔ ԹՂԹՈՅՍ ԱԹԵՂԱՀԱՅԻ
ՈՐՈՑ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՔ ՊԱԿԱՍԵՆ
Ի ՆՈՐ ՀԱՅԿԱԶԵՆԻՆ

5 Փետրուար 1909

Յարարածի բնութեան իւրեանց. «Եւ արդարեւ գեղեցիկ են ամենայն գործք Աստուծոյ. այլ բարի եւ չար ի կամաց լինին ամենայն կարգք որ անձնիշխանութիւն եւ ազատութիւն ունին յարարածի բնութեան իւրեանց. եւ այլք եւս որ ոչ ունին անձնիշխանութիւն, ոչ բարի կոչին եւ ոչ չար բռնութեամբք, այլ գեղեցիկ», Երեսք 20—21:

Համազն, համազնիք. «Եւ թէ սոքա տնկակիցք եւ համազնիք արարածոց ոչ աղտեղոյն [= աղտեղեան] աղտեղանան, այլ սրբելով սրբին, ո՛րչափ եւս առաւել անգինն եւ անխառնելի դաւրութիւնն առաւել սրբելով սրբէ, եւ ոչ խառնիխուռն, այլ ընտրող իմաստութեամբք», Երես 15:

Անգնեղի. Անխառնելի. տե՛ս յիմ «Գիտելիք Բառականք եւ Քերականականք»*:

Կամակար մտաւք. «Այլ մեք զայս ասեմք զզաւրացն երկնից, թէ ունին անձնիշխանութիւն եւ ազատութիւն, եւ կարեն դառնալ կամակար մտաւք ի բարի եւ ի չար», Երես 20:

Ոսկեգաւթ. Պատշգամք. «Եւ հրամայեաց (Կոստանդիանոս) շինել գեկեղեցին, եւ մեծապատիւ մեծարէր զբրիտոնեայսն: Եւ հըրաման ետ եպիսկոպոսաց, եւ ժողովեցան ի Նիկիա քաղաք. եւ եղեն առուրս հնգետասան, եմոյծ զնոսա ի պալատն: Եւ մինչ ժողովեալ կային միահամուռ յոսկեգաւթ պատշգամքի միոյ՞, եմուտ եկաց ի մէջ նոցա, եւ խոստովան եղեւ՝ թէ «Բրիտոնեայ եմ, եւ ծառայ Տեառն Ամենակալի», Երես 2:

Ուրախանամ. «Այլ ընդ մարմնոյ ամուսնանալ եւ ոչ դիւաց, որ միշտ յաղտեղութիւն գրգռեն զմարդիկ՝ առնել իւրեանց ուղեկիցս ի գեհեհն, գոյ հնար, թո՛ղ թէ սրբասէր սուրբ պաշտանէից սրբոյն Աստուծոյ՝ որ ուրախանան ընդ դարձ մեղաւորաց», Երես 20:

Փակ ունիմ. տե՛ս ի թիւն 23:

* Մաս է կազմում հեղինակի Նախնիք մեծածաւալ անտիպ աշխատանքին (Մ. Մ.):

՞ «dans la grande salle du palais», ասէ Lebeau, 4. Ա., 254:

ԲԱՌՔ ԱՐՏԱՔՈՅ ՆՈՐ ՀԱՅԿԱԶԵՆԻՆ

Արդարակշիռ. «Ոչ ասեմ թէ ոչ առնել կարէ Աստուած զինչ եւ կամի. այլ որ ոչ վայելէ արդարակշիռ ստուգութեան նորա՝ զայն ոչ առնէ», Երես 21 (տե՛ս վերագոյն ի թիւն 30):

Բարեպէս. «Սակայն բարերարն չարութեամբ նորա (Սատանայի) բարեպէս կատարէ. զի զարգարան նուազ զտէ [,) եւ զսուրբ[ս]ն՝ ի նորա բովան ջննէ եւ պարզէ. եւ զմեղաւորաց զաղտն եւ զժանգն՝ նորա հալոցաւքն երեւեցուցանէ. եւ նմին պմաւթ եւ կորանս հասուցանէ. առաքինեքն որ ընտրին», Երես 22 (տե՛ս վերագոյն ի թիւն 31):

ՈՒՂՂԵԱԼՔ Ի Հ. Յ. ԹՈՐՈՍԵԱՆԷ

«Եւ ինքեանք յինքեանք երեւին՝ առանց իրիք որ որոշիցէ եւ մեկնիցէ ի միջի», Երես 4, եւ ի լուսանցին գրէ. «Յօրինակին. «առանց իրիք որոշից եւ մեկնից է ի միջի»:

«Եւ մի՛ յորժամ հայեցիս ընդ չափ քանձրութեան եւ սեղմութեան արարածոց, կարծիցես թէ զժուարին է զաւրութեանն անցանել ընդ նոսա եւ ոչ խառնել», Երես 15 (տե՛ս վերագոյն ի թիւն 25):

«Զիք հնար արարածոց լինել բնութեամբ յընչի եւ յոչընչի, բայց միայն ամենազաւր զաւրութեանն[՝] որ ունի միազգ ի ձեռնի զոչինչն եւ զինչն», Երես 15, եւ ի լուսանցին գրէ. «Զեռապիր օրինակն ունիք. «ի ազգի ձեռնի», ուր նշանակեցի ունիք»:

«Եւ Սատանայ՝ որ չարն կոչի այժմ վասն ապստամբող մտացն, զոր ստացաւ ինքն իւրով կամակորութեամբն, [չ]էր ի բնէ չար եւ չարչարիչ, այլ ինքն կամեցաւ եւ եղեւ չար», Երես 21. Զ էր, զոր ինքն փոխէ չէր:

Յերես 22 ասի նման Յաճախապատմին.

«Եւ զի ոչ ունի (Սատանայ) կանխազիտութիւն, յայնմանէ յայտ է՝ որ խառնիխուռն մարտնչի: Սոյնպէս իմանամք զամենայն խառնոց՝ թէ կամաւք դառնան ի բարի կամ ի չար, եւ ըստ գործոցն նոյնպէս եւ զանուանսն ժառանգեն: Եւ չարն եւ բարին ոչ եթէ անձինք ինչ են, այլ ի գործոց անուանին որ [Երես 23] երբեմն բարիք էին՝ չարք, եւ որ երբեմն չարք՝ եւ ապա բարիք. եւ այ-

սու ոչ եթէ բնութիւնքն փոխեցան եւ եղեն ա՛յլ ինչ, այլ բնութիւնն նոյն, եւ անուանքն ըստ գործոցն շինեցան», Երեսք 22—23:

6 Փետրուար 1909

«Անհաս եւ անբաւ եւ անբովանդակ է», Աբաթ. 190. Մալխաս.*, 131: Նոյն եւ ի Թղթիս Աթեղահայի. «Այլ Հայր մի է, եւ Որդի մի, եւ մի է Սուրբ Հոգին. ի միասին մի բնութիւն փառաւորեալ Երրորդութեամբն, պարզ, առանց յաւերժութեան, անգնիմ, անհաս եւ անբաւ եւ անբովանդակ»:

* Նշուած, այսինքն 1909 թ. ընտան հրատ. մէջ՝ «անհաս եւ անբաւ եւ անբովանդակ»:

ՎՐԻՊԱԿՔ ՅԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉ ԳԻՐՄ՝

Ծնունդք

«Եւ կեղեկաց զնոսա Յակոբ, եւ եղեւ սպիտակ», Լ, 37. յոյն՝ կեղեւ, λεπίδατα λευκά. տե՛ս Հայկզ. [կեղեւ. «Կեղեկաց զնոսա Յակոբ կեղեւ սպիտակ», Ծն. Լ, 37. այսպէս է ի յն. եւ ի հ. յօրինակս ինչ. իսկ յայլս՝ «եւ եղեւ սպիտակ»՝ Մ. Մ.]:

«[Անց ընդ] հունն Յարոկայ», ԼԲ, 23. Saci եւ Gen.², «հունն Յակոբայ». յոյն՝ Ιαβοκ:

«Եւ բերէին համբաւ չար զՅովսեփայ առ Իսրայէլ հայրն իւրեանց», ԼԷ, 2. ըստ երբայեցւոյն՝ «Եւ բերէր Յովսէփ համբաւ չար զեղբարց իւրոց առ Իսրայէլ»³. տե՛ս Եփր., Արար., Թ, 103, եւ Moechialogie, 87:

Ելք

«Աճեցին եւ յոռացան»!, Ա, 7. յարացան⁴:

¹ Այս գրութեանը սեւագիր վիճակում պահուած է Նորայր Ն. Բիւզանդացու զիւանում, Թղթ. 4:0, Վաւ. 1:9, անստորագիր: Համարակալուած բոլոր ծանօթութիւնները էջատակում եւ բնագրում [ ]-ներէ մէջ առնուած բառերը մեղանից են: Հեղինակի հայերէնատառ տառադարձած յունարէն բառերը գրեցինք յունարէն տառերով ըստ աղբիւրների: (Մարտիրոս Միւնսեան):

² Dictionnaire Gennadius, Firmin-Didot, Paris.

³ Ըստ ՄԳ-ի պոլսական 1895 թ. սպ.՝ երբ. «Եւ բերէր Յովսէփ համբաւ չար զնոցանէ առ հայր նոցա»:

⁴ Յոռացանը Հ. Արսէն Բագրատունու հրատարակութեան մէջ է (Մ. Ղազար, 1860). Նորայրը այս ապ-ն է ունեցել: ՄԳ 1895՝ յորացան «փափկանալ»:

անբեւոյք, անսկիզբն, անկատարած, անպատճառ, անեղծ, անմահ, անբաւ, անբովանդակ, որ զամենայն բովանդակէ, եւ ինքն յումեքէ ոչ բովանդակի», Երես 3. նա եւ Հ. Յ. Թորոսեան նշանակեալ է ի լուսանցին «անբաւ անբովանդակ» յԱբաթեղէ չէ:

Բանք Կոստանդիանոսի առ Հարս Ժողովոյն Նիկիայ, Lebeau, 4. Ա., 255—256.

Կոստանդիանոս եւ տաւն Զատիկին ի Ժողովին Նիկիայ, Lebeau, 4. Ա., 260—261:

ՆՈՐԱՅՐ Ն. ԲԻԻԶԱՆԿԱՅԻ

«[Ուտէաք] հաց յաք», ԺԶ 3, 8. ցյազ⁵. տե՛ս Զրգ. Գեր., 1070⁵:

Ղեւտական

«Մուրկ նոր փխրեալ եւ մաքրեալ Տեառն», Բ 14: [Նորայրն իր դիտողութիւնը չի գրել. ՄԳ 1895-ն ունի մանրեալ, որ համապատասխանում է միւս թարգմանութիւններին «աղացուած» բառին:]

Թիւք

«Վասն այնորիկ ասի ի գրի. Պատերազմ Տեառն. գձովոր հրձիգ արար եւ գձորն Առնոփայ», ԻԱ, 14: [Նորայրն իր դիտողութիւնը չի գրանցել. ըստ ՄԳ 1895-ի՝ երբ. «ի դիրս պատերազմաց Տեառն. զՎահէպ ի Սուփա, եւ գձորսն Առնոփայ»:

Երկրորդումն Աւրիան

«Հարցէ գեղգ Տէր ... գունով», ԻԸ, 22. յոյն՝ Ծճբք «դալուկն». թարգմանին ըն-

⁵ ՄԳ 1895՝ նոյնպէս յաք: Նորայրի յապաւմամբ եւ նրա բոլոր գրութեանցում Զրգ. Գեր.-ը Արսէն Բագրատունու «Հայերէն ֆեթախանութիւն ի պէտս զարգացելոց» աշխատութիւնն է, որի յօդուածներին է յղում (Երբեմն՝ յ. = յօդուած): Նշուած յօդուածում է ասուել է. «Երբեմն եւս, եթէ առաջին բառն յանգիցի ի տառքս գ, ս, ց, ի, սոքա ընուն զտեղի նախորացն ի տառքս գ, ս, ց, ի, ս, տրուած օրինակներէ մէջ՝ «Թիւրեւս այսպէս է եւ ասելն Ուտէաք հաց յաք»: